

*В. В. Коваль,
студентка V курсу 16 групи
Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ПОДВІЙНОЇ СИСТЕМИ РЕГУЛЯРНИХ ПЕНІТЕНЦІАРНИХ ІНСПЕКЦІЙ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

В останні роки пенітенціарна система України перебуває на стадії активного реформування, одним з ключових елементів якого є адаптація органів контролю за її діяльністю з урахуванням вимог сучасної світової спільноти.

Першим кроком нашої держави в цьому напрямі стало затвердження у 2015 р. Національної стратегії захисту прав людини та Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року. Зокрема, п. 9 Плану передбачено забезпечення ефективної діяльності Національного превентивного механізму шляхом надання додаткових повноважень при виконанні його рекомендацій.

Розширення можливостей Національного превентивного механізму набуло особливої актуальності з прийняттям Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.02.2016 р., який позбавив прокуратуру функції нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у криміналь-них справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [1]. Проте у п.9 Перехідних положеннях Конституції законодавець зазначив, що прокуратура продовжує виконувати дану функцію до набрання чинності законом про створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій.

Додамо, що експерти Ради Європи у своїй доповіді «Оцінка в'язничної системи України» ще у 1996 р. акцентували на необхідності такого кроку з боку України. Так, експерти рекомендували створити інспекційний незалежний орган, який координуватиметься центральними органами і матиме у своєму розпорядженні обласні групи з досвідченими працівниками пенітенціарної системи, представниками інших громадських організацій, у тому числі неурядових, а після цього скасувати інспекційні функції прокурора [2, с. 81].

Така категоричність щодо прокурора пов'язана з тим, що він не може бути ефективним гарантом дотримання прав засудженого, оскільки перші,

реалізуючи за законною процедурою увесь обсяг кримінальної репресії проти конкретної особи в певному кримінальному провадженні, після набуття вироком законної сили не може бути особою, на яку покладено функцію піклування про цю особу під час відбування кримінального покарання [3, с. 115].

Перші рекомендації щодо створення в'язничних інспекцій були наведені в Мінімальних стандартних правилах ООН поводження з ув'язненими (1955) та Європейських пенітенціарних правилах (1987), але більш детально і чітко їх надали в нових редакціях цих стандартів, серед яких найбільш розгорнуті положення щодо сутності в'язничних інспекцій містить нова редакція Мінімальних стандартних правил ООН поводження з ув'язненими 2015 р. (Правила Манделі) [3, с. 114]. Власне, подвійна система регулярних інспекцій пенітенціарних установ в Україні має запроваджуватися саме на основі моделі, описаної в Правилах Манделі.

Подвійна система регулярних інспекцій тюремних установ і пенітенціарних служб повинна складатися з: а) внутрішніх або адміністративних інспекцій, які мають проводитися центральними органами в'язничного управління; б) зовнішніх перевірок, що проводитимуться незалежним від тюремної адміністрації органом, яким може бути міжнародний або регіональний орган.

В обох випадках мета інспекцій мусить полягати в тому, щоб переконатися, що управління в'язничними установами здійснюється відповідно до чинних законів, нормативно-правових актів, політики і процедур, що їх робота відповідає поставленим перед пенітенціарними та виправними службами завданням і що права ув'язнених захищені [4, с. 38].

На сьогодні внутрішні інспекції вже проводяться Державною кримінально-виконавчою службою України, але регулярних зовнішніх інспекцій в Україні формально немає. На думку фахівців, ця функція могла б бути покладена на Департамент з питань реалізації національного превентивного механізму

секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини шляхом перетворення його відділу моніторингу пенітенціарних установ на свого роду інспекторат із в'язничних питань [5, с. 8; 7].

Інші фахівці скептично ставляться до покладання функцій внутрішніх інспекцій на Національний превентивний механізм. Зокрема, науковці обґрунтовують це тим, що діяльність офісу Уповноваженого з прав людини не може «покрити» всю територію України в тому обсязі, як це мають робити в'язничні інспекції; його діяльність пов'язана з дотриманням прав людини не лише в пенітенціарних установах, а й в інших місцях несвободи, що унеможливає ту саму «регулярність», на яку вказують міжнародні стандарти;

діяльність омбудсмана, як і прокурора, спрямована на захист «мінімуму» прав, який має бути дотримано у в'язниці, тоді як діяльність в'язничних інспекцій – на забезпечення «максимуму» того, що можна «взяти» від певної конкретної в'язниці у сфері надання реабілітаційних послуг, забезпечення безпечного середовища (як для ув'язнених, так і для персоналу) [3, с. 116].

Для того, щоб створити оптимальну та дієву модель подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій в Україні, важливо враховувати досвід її функціонування в інших країнах.

Найбільш чітко виражена подвійна модель існує у Франції, де внутрішні інспекції в'язниць проводять регіональні управління Служби в'язниць та Інспекторат Служби в'язниць, які відіграють важливу роль у розслідуванні інцидентів, але вони не здійснюють щоденний нагляд за пенітенціарними установами. Зовнішні інспекції на вимогу міністерства юстиції проводять Генеральні інспекторати. Іншими зовнішніми наглядовими інституціями є суди, представникам яких формально доручено відвідувати установи попереднього затримання, і місцеві наглядові комітети, створені при кожній в'язниці.

У Великій Британії контроль за пенітенціарною службою включає три складові (різні рівні). З огляду на це його проводять: а) головний інспектор в'язниць (здійснює планові відвідування кожної в'язниці один раз на 5 років, а при виявленні суттєвих недоліків у їх роботі – позапланово); б) незалежні контролюючі ради (ради візитерів), які працюють на громадських засадах і повинні бути присутніми у в'язниці не менше 8 годин на місяць, мають право у будь-який час відвідувати в'язницю і мати доступ до всіх приміщень; в) омбудсман з прав ув'язнених, який проводить перевірки за їх скаргами.

У США нагляд здійснює Федеральне бюро в'язниць, яке входить до складу міністерства юстиції і є йому підконтрольним. У системі контролю також задіяні Офіс управління та бюджету, Комісія з питань надання рівних можливостей працевлаштування, Федеральне управління з трудових питань тощо. Контроль здійснюють і суди, які розглядають скарги в'язнів.

У Німеччині нагляд за забезпеченням виконання вироків покладено на прокурорів та рейхтспфлегерів – чиновників судового відомства. Перевірка загальних умов тримання осіб в ув'язненні – це компетенція міністра юстиції Землі та утворюваних при ньому спеціальних відомств із питань виконання покарань. У Німеччині зберігаються різні моделі контролю за діяльністю в'язниць, який проводять суди, у віданні яких перебувають заклади позбавлення волі, фінансові та аудиторські служби, Державна Рада працівників в'язниць, Комітет з розгляду скарг, громадські установи, підприємства [2, с. 81–84; 6].

Підсумовуючи викладене, слід сказати, що перший крок України до створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій наблизив

нас до світового співтовариства, його стандартів у питанні нагляду за установами виконання покарань, де права людини стають найбільш уразливими. Однак, незважаючи на широкий вибір вдало функціонуючих варіантів подвійної системи інспекцій інших країни, та взятий власний курс, відображений у Національній стратегії захисту прав людини, законодавець не поспішає робити наступний крок до реального запуску даної системи інспекцій. Цілком можливо, що вона буде створюватися багато років, як це було з пробацією. Отже, будемо сподіватися, що невизначеність щодо строків остаточної втрати прокуратурою функції нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах не завадить законодавцеві найближчим часом все ж таки визначитися зі складом внутрішніх і зовнішніх інспекцій і прийняти відповідний закон.

Список літератури

Човган В. Ключові напрями пенітенціарної реформи як складові національного Плану дій у сфері прав людини [Електронний ресурс] / В. Човган. – Режим доступу: <http://khp.org/index.php?id=1453461065>

1. Неділько В. Подвійна система регулярних пенітенціарних інспекцій у зарубіжних країнах: порівняльна характеристика / В. Неділько // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2016. – № 3. – С. 80–86.

2. Ягунов Д. Створення в'язничних інспекцій: міжнародні стандарти й перспективи реформ в Україні / Д. Ягунов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2015. – № 35 (3). – С. 113–117.

3. Международные стандарты прав заключенных / сост. Е. Е. Захаров, В. А. Човган; ООО «Харьковская правозащитная группа». – Харьков: Права человека, 2015. – 336 с.

4. Доповідь заінтересованих сторін для проміжного звітування України (доповідь VII циклу, 2011) / за заг. ред.: А. Бущенко, О. Мартиненко; Українська Гельсінська спілка з прав людини. – Київ, 2016. – 61 с.

5. Таволжанський О. В. Міжнародні стандарти при здійсненні соціально-вихованої роботи із засудженими до позбавлення волі // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Херсон, 2015. – Вип. 4. – Том 3. Серія: Юридичні науки. – С. 57–60.

6. Автухов К. А. Кримінально-виконавче право: навч. посібник / К. А. Автухов; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – Харків: Право, 2015. – 160 с.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

ТОМ 1

Харків
2017

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

Організаційний комітет:

Гетьман А. П. – голова організаційного комітету, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;

Головкін Б. М. – заступник голови організаційного комітету, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Ткачова О. В. – відповідальний секретар, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Автухов К. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Таволжанський О. В. – кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: матеріали круглого столу студентів, аспірантів, молодих вчених (4 квітня 2017 року, м. Харків): в 2т. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; за ред. А.П. Гетьмана, Б. М. Головкіна та інш. – Харків : Юрайт, 2017. – Т1 ., – 251 стр.
ISBN – 978-966-2740-95-0

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників круглого столу, присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України.

Матеріали подані в авторській редакції.

The collection made scientific reports and abstracts of the participants of the round table devoted to the prospects of reforming the penal system of Ukraine. Materials for were presented by the authors.

ISBN – 978-966-2740-95-0

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

© Гетьман А.П., Головкін Б.М. та інш., 2017
© “Юрайт”, 2017

ЗМІСТ

Андрєєв Є. О.	Гуманізація кримінально-виконавчого законодавства.....	3
Атрєп'єва М. Р.	Актуальні проблеми виконання та відбування покарань у місцях позбавлення волі.....	7
Біленький Д. В.	Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: щодо внесення змін до «Закону Савченко».....	10
Бойко В. О.	Поняття «злісне порушення встановленого порядку відбування покарання»: спірні моменти.....	13
Борох Ю. О.	Реалізація принципу справедливості під час відбування покарання.....	16
Бумба О. А.	Пробачія та стан упровадження в Україні.....	19
Васюк О. О.	Проблемні питання виконання покарання у виді штрафу.....	23
Вручинський Д. Г.	До питання визначення законного інтересу засуджених.....	28
Гавенко Т. Ю.	Проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі.....	31
Герасименко С. С.	Спонування засуджених до зразкової поведінки: метод «батоба» чи «пряника»?.....	35
Горшкова Я. С.	Про деякі проблемні питання, що виникають під час виконання покарання у вигляді штрафу.....	39
Дейнека П. В.	Перевищення меж при застосуванні заходів фізичного впливу в установах виконання покарань.....	43

Дорощенко К. В.	Відповідальність за несплату або ухилення від сплати штрафу.....	45
Дубанич М. Ю.	Правовий статус засуджених: до питання конституційного забезпечення права на працю засуджених до позбавлення волі.....	47
Дубровін С. І.	Використання категорії «ресоціалізація» стосовно неповнолітніх засуджених: окремі аспекти.....	50
Євтушенко Д. О.	Процес ресоціалізації неповнолітніх, звільнених з установ виконання покарання.....	53
Загурська А. В.	Щодо права засуджених на листування..	56
Зайкова Я. Ю.	Ресоціалізація при відбуванні покарання у виді арешту та обмеження волі: порівняння ефективності.....	60
Зосіч М. Ю.	Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають малолітніх дітей.....	64
Кирилюк С. О.	Надання державній кримінально-виконавчій службі слідчих функцій.....	68
Кишеня В. С.	Наглядова пробація у Сполучених Штатах Америки. Перспективи застосування іноземного досвіду в Україні.....	72
Клименко С. С.	Проблемні питання звільнення від відбування покарання вагітних жінок.....	75
Клімашевський В. Д.	Проблемні питання процедури помилування в Україні.....	79
Коваль В. В.	Перспективи створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій в	

	Україні з урахуванням досвіду зарубіжних країн.....	83
Козаченкова Д. С.	Щодо законних інтересів як елементу правового статусу засуджених.....	87
Козачок М. М.	Проблеми виправлення та ресоціалізації засуджених.....	89
Козій Н. А.	Введення інституту приватного виконання рішень.....	92
Крячко Л. Ю.	Особливості правового регулювання користування засудженими глобальною мережею Інтернет.....	96
Кудрявцева В. В.	Умови праці засуджених до позбавлення волі: деякі питання	100
Левандовська І. В.	Громадські роботи: міжнародний досвід і Україна.....	103
Левіна О. О.	Тактика виявлення осіб, схильних до суїциду. Профілактика суїцидів серед засуджених та осіб, взятих під варту...	107
Лисенко О. Е.	Розбіжності у визначенні поняття «громадські роботи» за Кримінальним та Кримінально-виконавчим кодексами України.....	110
Лукашова Є. В.	Соціально-виховна робота із засудженими (мета та способи).....	115
Малиш С. С.	Окремі аспекти соціально-виховної роботи з неповнолітніми, засудженими до позбавлення волі.....	119
Мартинюк Н. В.	Прихована проблема відповідальності осіб за ухилення від відбування покарання у виді громадських робіт.....	123
Масловська Ю. Ю.	Працевлаштування осіб, звільнених з місць позбавлення волі: окремі аспекти..	126
Мельник М. Г.	Застосування фізичного впливу,	

	спеціальних заходів, зброї до засуджених.....	129
Мешков С. В.	Ресоціалізація неповнолітніх засуджених.....	132
Мироненко А. А.	Міжнародний досвід пробації.....	134
Моржановська А. І.	Право на користування Інтернетом засуджених, які відбувають покарання, пов'язані з позбавленням волі.....	138
Насібулліна Н. Р.	Цілі покарання.....	141
Носач Є. О.	Досудова пробація як елемент оновлення системи юстиції України.....	146
Павельчук Д. А.	Виховання та перевиховання засуджених до позбавлення волі.....	147
Павленко В. О.	Чи можливе виправлення осіб, засуджених до довічного позбавлення волі?...	151
Павлуцька В. І.	Цілі покарання та кримінально-виконавчого законодавства.....	154
Пастушок Б. М.	Виправлення і ресоціалізація засуджених.....	157
Певень М. М.	Проблеми здійснення процедури помилування в Україні.....	160
Пищик К. О.	Спірні питання запровадження слідчих підрозділів Державної кримінально-виконавчої служби.....	163
Рева Н. М.	Щодо питання застосування громадських робіт.....	166
Романченко Д. І.	Щодо питання про міжнародно-правові правила поведіння із неповнолітніми засудженими.....	169

Руденко А. М.	Діяльність громадських організацій та їх вплив на кримінально-виконавчу систему України.....	173
Самойленко М. С.	Проблемні питання оцінки ефективності роботи органів і установ виконання покарань.....	177
Святокум А. Ю.	Запровадження центрів пробації для неповнолітніх осіб.....	181
Сергієнко В. М.	Місце суспільно корисної праці в системі заходів ресоціалізації засуджених до позбавлення волі	184
Синявський М. А.	Виправлення засуджених до позбавлення волі : міф чи реальність?...	189
Слюсар Д. Ю.	Впровадження приватних установ виконання покарання в Україні.....	192
Смиковська А. М.	Місце духовної та благодійної опіки церков у системі виховного впливу на засуджених осіб.....	194
Тарапунець В. В.	Загальна характеристика покарання у виді виправних робіт та відмежування його від виправних робіт як адміністративного стягнення.....	197
Тертична А. А.	Інститут пробації: необхідність подальшого впровадження в Україні.....	201
Ткачова А. С.	Виконання покарання у виді арешту: проблемні питання.....	204
Ткачук А. О.	Право засуджених на користування глобальною мережею Інтернет – нові можливості для ресоціалізації та соціальної адаптації засуджених.....	207
Федорець А. Є.	Інститут закінчення строків давності виконання обвинувального вироку як підстава для звільнення особи від	

	відбування покарання.....	210
Хакімова М. Т.	Порівняльний аналіз застосування заходів безпеки в установах виконання покарань України та Естонії.....	21
Харченко Я. Є.	Щодо питання реалізації досудової пробації 17 в Україні.....	
Шевченко А. І.	Кримінально-виконавча характеристика засудженої особи.....	221
Шпарага Д. Ю.	Умовно-дostroкове звільнення від відбування покарання.....	225
Штефан Є. О.	Форми впливу соціально-виховної роботи на засуджених до довічного позбавлення волі.....	290
Штокало Т. В.	Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі.....	233
Шутов Д. К.	Деякі проблеми покарання у виді виправних робіт.....	236
Шутова Л. М.	Міжнародно-правовий аспект виконання громадських робіт.....	239
Ярова А. В.	Громадський вплив як засіб ресоціалізації засуджених.....	243

Наукове видання

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

Відповідальний за випуск: Головкін Б. М.

Підп. до друку 26.05.2017. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.

Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 17,5. Облік.-вид. арк. 12,93.

Тираж 30 прим. Зам. № 114911 . Ціна договірна.

Друкарня «Аладин-Принт»

61023, м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 8

Тел.: (057) 764-72-11 <http://aladdin-print.ua>

Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.